

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی

مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه

محدثه مطهری^۱، امیر حسین محمد داودی^۲

چکیده:

هدف این پژوهش تعیین رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه بود. از جامعه آماری مدیران با تعداد ۱۱۳ نفر، نمونه‌ای به تعداد ۹۰ نفر بر اساس جدول مورگان و شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد. پژوهش حاضر به لحاظ هدف کاربردی و از نظر روش اجرا در زمره تحقیقات توصیفی - همبستگی بوده و اطلاعات از طریق پرسشنامه‌های هوش اخلاقی لنینک و کیل (۲۰۰۵) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸، پرسشنامه قضاوت اخلاقی کلبه‌گ و میه‌لک (۱۹۹۹) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۹۰۸ و پرسشنامه تصمیم‌گیری اخلاقی الانگو و همکاران (۲۰۱۰) با ضریب آلفای کرونباخ ۰/۷۳ می‌باشد. با اجرای پرسشنامه بر روی گروه نمونه، داده‌ها جمع‌آوری و با استفاده از نرم افزار SPSS ۲۲ و مدل‌های آماری تحلیل رگرسیون چند متغیره و همبستگی پیرسون مورد تحلیل قرار گرفت. نتایج نشان داد بین متغیرهای هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران ارتباط معناداری وجود داشته است. همچنین مولفه‌های "درستکاری"، "مسئولیت‌پذیری"، "دلسوزی" و "گذشت" بر روی هم تقریباً ۲۹/۶ درصد از تغییرات مربوط به "تصمیم‌گیری اخلاقی" مدیران مدارس ابتدایی شهر ساوه را تبیین می‌کنند.

کلیدواژه‌ها: هوش اخلاقی، قضاوت اخلاقی، تصمیم‌گیری اخلاقی.

^۱ کارشناسی ارشد مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد واحد ساوه، ایران

^۲ دانشیار گروه مدیریت آموزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد ساوه، ساوه، ایران. نویسنده و مسئول مکاتبات

مقدمه

سازمان های آموزشی دارای هدف و نظامی است که به سبب داشتن یک ساختار آگاهانه، فعالیت های خاصی انجام می دهند. برای تحقق اهداف این سازمان ها، نیروی انسانی سازمان نقش مهمی را ایفا می کند. به نتیجه رسیدن وظایف سازمان، به عهده نیروی انسانی آن سازمان است و عملکرد این افراد، همان عملکرد سازمان است (هوچین^۱، ۲۰۰۰، ص ۱۱). امروزه صاحب نظران معتقدند که تحقق اهداف سازمان ها و ایجاد تغییر و تحول، با مدیریت صحیح و علمی میسر است. با توجه به رسالت فوق العاده حساس مدیران در سازمان های آموزشی و نیز با عنایت به روابط انسانی وسیع مدیران با قشرهای وسیع دبیر، دانش آموز، خانواده و جامعه، مسئولیت های آموزشی و پرورشی مدیران فراتر از آن است که بتوان از آن غافل شد (قلتاش، صالحی، بهمنی، ۱۳۹۰، ص ۱۲۲). از آنجا که در عصر حاضر به نظر می رسد مسائل اخلاقی در حقیقت عمده ترین معضلات مدیریتی می باشد. این مشکلات به خصوص در سازمان های آموزشی حائز اهمیت است، اگر اقدامات و اعمال مدیریتی به نحوی غیر اخلاقی باشد می تواند آسیب جبران ناپذیری را در فرآیند تعلیم و تربیت وارد می سازد. در این راستا مؤثرترین پدیده ای که می تواند یاور مدیران و راه گشای مسائل باشد، بنا بر شواهد بسیار موجود، هوش اخلاقی^۱ است. هوش اخلاقی شامل گستره ی فراشناختی است که واکنش شناختها، نگرش ها و فعالیت های اخلاقی را فقط در چارچوب سیستم های ارزشی فردی امکان پذیر می سازد (گرجویس^۲، ۲۰۱۴، ص ۲۱). تصمیم گیری اخلاقی از عناصر ضروری در حرفه مدیریت بخصوص در آموزش و پرورش بوده و مدیران آموزشی باید به عنوان افراد حرفه ای با روند تصمیم گیری اخلاقی آشنا بوده و حقوق اخلاقی دانش آموزان را بدون به خطر انداختن وجدان اخلاقی خود محترم بشمارند (مهدوی و موسوی نژاد، ۱۳۹۰، ص ۴۳). عوامل متعددی تصمیم گیری اخلاقی فرد را در سازمان تحت تأثیر قرار می دهد؛ عواملی مانند فرهنگ سازمانی، ارزش های فردی، شرایط، گزینه های در دسترس، شخصیت، نیت، محیط اقتصادی و حرفه ای و دولتی/قانونی، وضعیت اخلاقی/ شدت موضوع، تجربه یا وضعیت اشتغال، ساختار مبتنی بر پاداش و تنبیه، سیاست های سازمانی، منشور سازمانی، برنامه های آموزش اصول اخلاقی، فضای کاری اخلاقی، تمرکز گرایی، کنترل، اندازه سازمان، کمبود بخشش در محیط، اهداف سازمان، رشد اخلاقی شناختی و بسیاری از عوامل دیگر (نقل از سیاهکل رودی، فیضی، رسولی، حضوری، ۱۳۹۴، ص ۵۳۱). تصمیم گیری

^۱ - Hochen

^۱ - Moral intelligence

^۲ - Gerjolj,S

اخلاقی فرایندی است که از طریق قضاوت‌های عادلانه و اخلاقی موجب حل اختلافات و تعارض‌های اخلاقی در سازمان، افزایش تعهد سازمانی و جلب رضایت کارکنان می‌گردد. از این رو یکی از مراحل تصمیم‌گیری اخلاقی، فرایند قضاوت اخلاقی است (رست^۱، ۱۹۸۳، ص ۴۵). استدلال و قضاوت اخلاقی^۲ باید بنیاد و اساس تمام تصمیم‌گیری‌های مدیر باشد که توسط آن مدیر مسئولیت خویش، مسئولیت جامعه‌ای که تابع آن است؛ به دلیل اینکه، مدیر باید در شرایط و موقعیت‌های جدید و غیرقابل پیش‌بینی درباره مسائل متفاوتی تصمیم‌گیری کنند، بنابراین لازم است به قضاوت‌های درست مجهز بوده تا بتوانند به آن تکیه کنند. قضاوت نسبت به مسائل اخلاقی یکی از معیارهای صلاحیت حرفه‌ای مدیران می‌باشد. قضاوت اخلاقی عبارت است از میزانی که فرد یک رفتار مشخص را از لحاظ اخلاقی قابل قبول بداند. قضاوت اخلاقی یک فرد، ادراک وی از این که چرا بعضی اعمال، اخلاقی شناخته یا ترجیح داده می‌شوند را تحت تأثیر قرار می‌دهد (سلمان پناه، ۱۳۹۲، ص ۱۸).

طرح مساله

یکی از فراگردهایی که تمام مدیران به‌طور مداوم با آن سروکار دارند «تصمیم‌گیری^۳» است. تفکیک ناپذیری تصمیم‌گیری از مدیریت به حدی است که برخی آن‌ها را مترادف یکدیگر دانسته‌اند. نفع عمومی جامعه به تصمیماتی که توسط مدیران و مسئولین گرفته می‌شود بستگی دارد و تصمیم‌های غیراخلاقی سبب بی‌اعتمادی می‌شود. از این رو محیط اخلاقی سازمان به‌طور گسترده‌ای بر فرایند تصمیم‌گیری اثرگذار است (احمدی، ۱۳۸۶، ص ۹). امروزه اندیشمندان علم مدیریت به این باور رسیده‌اند که مدیران در هنگام اخذ تصمیمات، باید مؤلفه‌های اخلاقی را مد نظر قرار دهند. تصمیم‌گیری اخلاقی به‌عنوان شکل سازمان‌یافته تأمل اخلاقی برای حل تعارض‌های اخلاقی استفاده می‌شود و فرایندی است که افراد در اخلاق خود برای تعیین درستی یا نادرستی یک موضوع از آن استفاده می‌کنند. تصمیم‌گیری اخلاقی از عناصر ضروری در حرفه مدیریت بخصوص در آموزش و پرورش بوده و مدیران آموزشی باید به‌عنوان افراد حرفه‌ای با روند تصمیم‌گیری اخلاقی آشنا بوده و حقوق اخلاقی دانش‌آموزان را بدون به خطر انداختن وجدان اخلاقی خود محترم بشمارند (مه‌دوی و موسوی نژاد، ۱۳۹۰، ص ۴۳).

^۱ - Rest

^۲ - Moral judgment

^۳ - Decision making

کالر واسمیت^۱ (۲۰۰۷) به بررسی تأثیر عوامل جنسیت، سطح تحصیلات، تعصب مذهبی و تجربه کاری بر فرآیند تصمیم‌گیری اخلاقی افراد پرداختند و نشان دادند که تمامی این چهار عامل موجب بروز تفاوت‌هایی در استانداردهای اخلاقی افراد می‌شود.

تصمیم‌گیری اخلاقی فرایندی است که از طریق قضاوت‌های عادلانه و اخلاقی موجب حل اختلافات و تعارض‌های اخلاقی در سازمان، افزایش تعهد سازمانی و جلب رضایت کارکنان می‌گردد. از این رو یکی از مراحل تصمیم‌گیری اخلاقی، فرایند قضاوت اخلاقی است (رست، ۱۹۸۳، ص ۵۸).

قضاوت اخلاقی اعتقاد بر درستی یا نادرستی یک عمل است. یک رویکرد فرآیند محور که به چگونگی نظر شخص درباره‌ی مقررات، آداب و رسوم و هنجارهایی که مردم باید در تعامل با دیگران رعایت کنند و برداشت او از آن‌ها اشاره دارد قضاوت اخلاقی مولفه‌ای است که با رشد فکری و به تبع آن رشد اخلاقی همراه با افزایش سن در افراد تکامل می‌یابد. (کریمی، ۱۳۸۵، ص ۱۱).

بلاسی^۲ (۱۹۸۰) تحقیقاتی را که در زمینه رابطه قضاوت اخلاقی و رفتار اخلاقی انجام شده بود، بررسی کرد. بیشتر این تحقیقات برای سنجش قضاوت اخلاقی، از روش کلبرگ استفاده نمودند. از ۷۵ پژوهش بررسی شده ۵۷ پژوهش نشان داد که میان قضاوت اخلاقی و رفتار اخلاقی رابطه وجود دارد (رست، ۱۹۸۳، ص ۵۰).

عوامل مؤثر بر قضاوت اخلاقی، رشد تفکر و میزان خردمندی است. چگونگی استدلال یا تفکر مدیر درباره رفتارهایی که به امور اخلاقی مرتبط است و نیز میزان خردمندی مدیر نقش تعیین‌کننده‌ای در واکنش وی به امور اخلاقی در سازمان‌های آموزشی دارد. همگی این موارد همان مؤلفه هوش اخلاقی فرد است. هوش اخلاقی به عنوان توانایی کاربرد اصول اخلاقی جهانی، در اهداف و مراودات یک فرد از روی قاعده می‌باشد (لنیک و کیل^۳، ۲۰۰۵، ص ۱۸).

بوربا^۴ (۲۰۰۲) هوش اخلاقی را ظرفیت و توانایی فهمیدن درست از خطا، به معنی داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آن‌ها و رفتار به شیوه درست و پسندیده تعریف می‌کند.

کلارکن^۵ (۲۰۰۹) در پژوهشی به این نتایج رسید که هوش اخلاقی رهبران آموزشی و معلمان در مدارس ایجاد صفت‌هایی همچون احترام، علاقه‌مندی و ایجاد کیفیت در موزان را تقویت می‌کند. همچنین دریافت که هوش اخلاقی می‌تواند توسط رهبران آموزشی، معلمان و کودکان آموخته شود و

^۱ - Keller, Smith

^۲ - Blasi

^۳ - Lennick, & Kiel

^۴ - Borba

^۵ - Clarken

اینکه توسعه بیشتر هوش اخلاقی می‌تواند بازدهی مطلوبی در مدارس و جامعه به عنوان نتایج سازمانی مثبت باشد (امینی، ۱۳۹۴، ص ۳۸).

مسائل اخلاقی در حقیقت عمده‌ترین معضلات مدیریتی هستند، زیرا آن‌ها بیانگر تقابل بین عملکرد اقتصادی و عملکرد اجتماعی می‌باشند. مشکلات اخلاقی مدیریت به علت پیامدهای گسترده، راه‌حل‌های گوناگون، رویدادهای نامطمئن و برداشت‌های شخصی، پیچیده بوده و دارای مشکلات فراگیر زیادی هستند. این مشکلات بخصوص در محیط‌های آموزشی بسیار حائز اهمیت می‌باشد. مدیران مدارس ابتدایی در مرحله حساس تصمیم‌گیری قرار دارند چرا که دانش‌آموزان در سال‌های ابتدایی، با محیط آموزشی به‌تازگی آشنا شده و در راستای الگوبرداری مستقیم از فعالیت‌های مسئولین و مدیران قرار دارند. نوع تصمیم‌گیری‌های اخلاقی مدیران بر شکل‌گیری قضاوت‌های این دانش‌آموزان اثرگذار است. مدارس ابتدایی شهرستان ساوه نیز از این امر مستثنی نمی‌باشد. با توجه به اینکه محیط‌های آموزشی، فرهنگی و اجتماعی این دانش‌آموزان در تکامل رشد اخلاقی آن‌ها مؤثر است از این رو بحث اخلاقیات در مدارس ابتدایی باید بیشتر مورد بررسی قرار گرفته و مسئولین را از عواقب نوع تصمیم‌گیری‌ها و قضاوت‌هایشان باخبر ساخت (امینی، ۱۳۹۴، ص ۲۲).

مدیران مدارس ابتدایی و سایر افرادی که در محیط‌های آموزشی فعالیت می‌کنند، علاوه بر شایستگی‌های فنی، باید دارای ویژگی‌های ذهنی و عاطفی مناسب و برخوردار از ارزش‌های اخلاقی مطلوب نیز باشند؛ زیرا مدیران بخصوص مدیران محیط‌های آموزشی تصمیم می‌گیرند و اعمالی را انجام می‌دهند که دیگران راتحت تأثیر قرار می‌دهند. اگر این تصمیمات و اعمال به نحوی غیر اخلاقی باشد، می‌تواند فرایند تعلیم و تربیت نسل آینده را تحت تأثیر قرار داده و به دیگران آسیب یا ضرر جبران‌ناپذیری وارد سازد. چرا که تصمیمات آن‌ها به‌طور مستقیم با فرایند تحصیل، انگیزه تحصیلی، لذت تحصیلی، تعلیم و تربیت، آینده‌سازی و... در ارتباط می‌باشد (کلارکن، ۲۰۰۹، ص ۱۸).

اما امروزه از آنجایی که مدیران و مسئولین مدارس ابتدایی از شرایط سنی بالا برخوردار می‌باشند شاید به دلایلی همچون جمعیت بالای مدارس، ناآشنا بودن دانش‌آموزان در سال‌های اولیه با قوانین مدرسه، شکل‌گیری اولیه فرهنگ مدرسه‌ای این دانش‌آموزان و... احتمال اینکه برخوردهای اخلاقی در این مدارس بیشتر دچار لغزش قرار گیرد، بیشتر است. از این رو این مسئله جزو دغدغه پژوهشگر می‌باشد که لغزش در تصمیم‌گیری‌ها و برخوردهای اخلاقی این مدیران می‌تواند آسیب جدی به تربیت و انگیزه تحصیلی نسل آینده جامعه وارد نماید. از این رو باید در طی تحقیقات متعدد این مسئولین را مسائل اخلاقی همچون تصمیم‌گیری اخلاقی، رشد اخلاقی، قضاوت اخلاقی و ... آشنا نمود، چرا که مطالعات بسیاری نشان داده است که تعاملات مدیران در محیط آموزشی می‌تواند تأثیر

فوق العاده‌ای بر یادگیری، توسعه اخلاقی و دستاوردهای آموزشی و اجتماعی آن‌ها داشته باشد. در این راستا مدیران می‌توانند با تقویت هوش اخلاقی خود، بر بهبود تصمیم‌گیری‌های اخلاقی که به نوبه خود بر تربیت دانش‌آموزان تأثیرگذار است بیشتر همت گمارند. از این رو این تحقیق در پی پاسخ به این سوال است تاچه اندازه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه رابطه وجود دارد؟ کدام یک از این متغیرها پیش‌بینی‌کننده بهتری برای تصمیم‌گیری اخلاقی است؟

اهداف

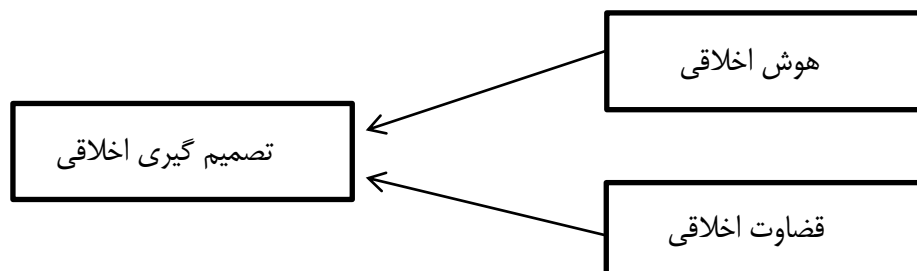
رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه.

تعیین رابطه بین هوش اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران.

تعیین رابطه بین قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران.

چارچوب نظری

پژوهش حاضر پیرامون هوش اخلاقی، قضاوت اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی صورت گرفته است. چارچوب نظری این پژوهش بر اساس نظریات پیاژه و کلبِرگ در زمینه اخلاق (هوش، قضاوت و تصمیم‌گیری اخلاقی) پایه ریزی شده است. ژان پیاژه و لارنس کلبِرگ از نظریه پردازان شناختی در زمینه رشد اخلاق و قضاوت اخلاقی هستند و معماهای آن‌ها در زمینه تصمیم‌های اخلاقی از پرکاربردترین مفاهیم اخلاقی است. با توجه به نتایج به دست آمده از کارهای این دو روانشناس مشخص شده که بین اصول اخلاقی (هوش اخلاقی، قضاوت اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی) رابطه معناداری وجود دارد که ما در این پژوهش رابطه بین این سه متغیر را همزمان با هم مورد بررسی قرار دادیم از این رو با توجه به نظریات این دو روانشناس بزرگ مدل مفهومی زیر ارائه می‌شود.

شکل ۱- مدل مفهومی، محقق ساخته

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه □ ۹۵

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به لحاظ نوع هدف نظری است، زیرا قصد دارد از نتایج حاصل از بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران ابتدایی شهرستان ساوه را در جهت افزایش اطلاعات و به کار بستن قضاوت‌های اخلاقی استفاده نماید. از نظر روش اجراء، پژوهش حاضر در زمره تحقیقات توصیفی از نوع همبستگی می‌باشد. در واقع هدف از مطالعه همبستگی ممکن است شناسایی یک رابطه یا نبود آن و به کارگیری روابط در انجام پیش‌بینی‌ها باشد. جامعه آماری این پژوهش را کلیه مدیران مقطع ابتدایی شهرستان ساوه تشکیل داده‌اند که در سال ۹۵-۱۳۹۴ به تعداد ۱۱۳ نفر بودند. از جامعه آماری این پژوهش، گروه نمونه‌ای به تعداد ۹۰ نفر بر اساس جدول تعیین حجم مورگان و به شیوه نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد. در این پژوهش جهت جمع‌آوری اطلاعات مورد نیاز در دو مرحله جمع‌آوری گردیده است. مرحله اول: با مراجعه به منابع کتابخانه‌ای شامل کتاب‌ها، مجلات و مقالات علمی معتبر، مطالب مربوط به ادبیات و پیشینه پژوهش جمع‌آوری شده است. مرحله دوم: در این پژوهش اطلاعات به شیوه میدانی با استفاده از پرسشنامه جمع‌آوری شده است.

• پرسشنامه هوش اخلاقی لنینک و کیل (۲۰۰۵)

این پرسشنامه توسط لنینک و کیل^۱ در سال (۲۰۰۵) طراحی شده است که دارای ۲۰ گویه و ۴ مؤلفه می‌باشد. سوالات به صورت بسته پاسخ بوده و هریک از این مؤلفه‌ها به شرح ذیل می‌باشد. در پرسشنامه هوش اخلاقی مؤلفه درستکاری از سوال ۵-۱؛ مسئولیت‌پذیری ۱۲-۶؛ دلسوزی ۱۶-۱۳ و گذشت از سوال ۲۰-۱۷ در نظر گرفته شده است. روش نمره‌گذاری این پرسشنامه بر اساس طیف ۵ درجه‌ای لیکرت (از در همه موقعیت‌ها تا هرگز) می‌باشد.

• پرسشنامه قضاوت اخلاقی کلبگ و میهلک (۱۹۹۹)

این مقیاس توسط کلبگ و میهلک در سال (۱۹۹۹) طراحی شده است که دارای چهار گویه می‌باشد. نمره‌گذاری آن نیز با استفاده از طیف ۵ درجه‌ای لیکرت می‌باشد. پایایی آن توسط کلبگ و میهلک ۰/۹۰۸ بدست آمده. در ایران نیز ندافی (۱۳۹۲) پایایی این پرسشنامه را با استفاده از آلفای کرونباخ معادل ۰/۸۹ به دست آورده است.

• پرسشنامه تصمیم‌گیری اخلاقی

برای بررسی متغیر مذکور از پرسشنامه الانگو و همکاران (۲۰۱۰) استفاده شد. این مقیاس شامل ۷ سؤال بسته پاسخ می‌باشد که در طیف ۵ درجه ای لیکرت (در همه موقعیت هاتاهرگز) نمره گذاری می‌شود.

در پژوهش حاضر برای تجزیه و تحلیل داده های جمع آوری شده، برای اجرای پرسشنامه ها از نرم افزار SPSS۲۲ در دو بخش آمار توصیفی و استنباطی شده است. برای شناخت رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی از آمار توصیفی استفاده خواهد شد که شامل شاخص های مرکزی (میانگین)، شاخص های پراکندگی (انحراف معیار)، جداول فراوانی و نمودارها می باشند. همچنین برای بررسی فرضیه های تحقیق در قسمت آمار استنباطی از مدل های آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون استفاده شد.

در راستای موضوع پژوهش فرضیه های زیر مطرح می‌شود:

بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

بین هوش اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

بین قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد

یافته های تحقیق:

۱- بین هوش اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

جدول ۱. خلاصه آزمون رگرسیون جهت بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی

مدل	متغیرهای پیش‌بین	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	سطح معنی‌داری
۱	درستکاری مسئولیت‌پذیری دلسوزی گذشت	۰/۵۴۴	۰/۲۹۶	۰/۲۶۳	۰/۰۱

متغیر ملاک: تصمیم‌گیری اخلاقی

بر اساس اطلاعات جدول بالا، متغیرهای: "درستکاری"، "مسئولیت‌پذیری"، "دلسوزی" و

"گذشت" بر روی هم تقریباً ۲۹/۶ درصد از تغییرات مربوط به "تصمیم‌گیری اخلاقی" مدیران

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه ۹۷□

مدارس ابتدایی شهر ساوه را تبیین می کنند ($R^2 = 0/296$). محاسبات مربوط به آماره‌ی F نیز نشان داد که مجذور همبستگی چندگانه در سطح $0/01$ معنادار است ($F=8/9, df=4$ و $p=0/01$).
جدول ۲. ضرایب ابعاد هوش اخلاقی در پیش‌بینی تصمیم‌گیری اخلاقی

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ		۱۲/۵	۳		۴/۲	۰/۰۱
درستکاری	ضریب متغیر	۰/۱۵۰	۰/۱۶۵	۰/۱۱۰	۰/۹۱	۰/۳۶
مسئولیت‌پذیری	ضریب متغیر	۰/۰۷۱	۰/۱۱۴	۰/۰۸۲	۰/۶۲	۰/۵۴
دلسوزی	ضریب متغیر	۰/۲۶۲	۰/۱۳۶	۰/۲۷۷	۲/۰۸	۰/۰۳
گذشت	ضریب متغیر	۰/۴۵۹	۰/۱۵۹	۰/۳۲۸	۲/۹	۰/۰۱

متغیر ملاک: تصمیم‌گیری اخلاقی

چنانکه در اطلاعات جدول بالا مشاهده می‌شود، تنها متغیرهای: "دلسوزی" و "گذشت"، قادر به پیش‌بینی معنی‌دار "تصمیم‌گیری اخلاقی" مدیران می‌باشند. بنابراین می‌توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت:

$$(گذشت) + 0/459(دلسوزی) + 0/262Y - 12/5$$

بر پایه مدل رگرسیون بالا می‌توان گفت: با افزایش یک واحد در "دلسوزی" و "گذشت" مدیران مدارس ابتدایی شهر ساوه، به ترتیب به اندازه $0/262$ و $0/459$ واحد به "تصمیم‌گیری اخلاقی" آن‌ها افزوده می‌شود.

۲- بین قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

$$H_0: p_1 = p_2$$

$$H_1: p_1 \neq p_2$$

جدول ۳. ما تریس همبستگی بین قضاوت اخلاقی و تصمیم‌گیری اخلاقی ($n=90$)

قضایات اخلاقی		تصمیم‌گیری اخلاقی	
$r = 0/365$	۱	$r = 0/365$	۱
$p = 0/01$		$p = 0/01$	

چنان‌که جدول بالا نشان می‌دهد، رابطه‌ی بین دو متغیر، در سطح $0/01$ معنادار است. ($p = 0/01$)، $T = 0/365$). از این روی می‌توان فرضیه صفر را در سطح $0/01$ به نفع فرضیه تحقیق رد کرده و با 99% درصد اطمینان پذیرفت که بین قضایات اخلاقی مدیران ساوه با تصمیم‌گیری اخلاقی آن‌ها رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. یعنی افزایش قضایات اخلاقی مدیران، موجب افزایش تصمیم‌گیری اخلاقی آن‌ها می‌شود.

- فرضیه اصلی

بین هوش اخلاقی و قضایات اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

جدول ۴. خلاصه آزمون رگرسیون چند متغیره جهت بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و قضایات اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی

مدل	متغیرهای پیش‌بین وارد شده در مدل	ضریب همبستگی	مجذور ضریب همبستگی	همبستگی تعدیل شده	ΔR^2	سطح معنی‌داری
۱	هوش اخلاقی	$0/517$	$0/267$	$0/259$	$0/267$	$0/01$
۲	هوش اخلاقی قضایات اخلاقی	$0/557$	$0/310$	$0/294$	$0/043$	$0/02$

متغیر ملاک: تصمیم‌گیری اخلاقی

بر اساس اطلاعات جدول بالا در مدل ۱، متغیر "هوش اخلاقی" به عنوان اولین متغیر وارد مدل رگرسیونی شده است، به طوری که رابطه بین این متغیر با "تصمیم‌گیری اخلاقی" برابر با $0/517$ برآورد شده است. یعنی حدود $26/7\%$ درصد از واریانس "تصمیم‌گیری اخلاقی" مدیران وابسته به "هوش اخلاقی" آن‌هاست. در مدل دوم وقتی متغیر "قضایات اخلاقی" به مدل اضافه می‌شود، مقدار R^2 به $0/31$ افزایش می‌یابد. این نتیجه بدان معنی است که تقریباً 31% درصد از تغییرات "تصمیم‌گیری اخلاقی" مدیران توسط دو متغیر "هوش اخلاقی" و "قضایات اخلاقی" آن‌ها قابل

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه ۹۹

تبیین می‌باشد که "سهم هوش اخلاقی" برابر با ۲۶/۷ درصد و سهم "قضاوت اخلاقی" برابر با ۴/۳ برآورد شده است. محاسبات مربوط به آماره‌ی F نشان داد که مجذور همبستگی چندگانه در سطح ۰/۰۱ معنادار است ($F=۱۹/۶, df=۲, ۸۷; p=۰/۰۱$).

جدول ۵. ضرایب هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی در پیش‌بینی تصمیم‌گیری اخلاقی

متغیرهای وارد شده در مدل	مدل	B	SE	(Beta)	t	سطح معناداری
۱. عرض از مبدأ	۱۰/۱	۳/۰۳			۳/۳	۰/۰۱
هوش اخلاقی	ضریب متغیر	۰/۱۷۲	۰/۰۴	۰/۴۴۵	۴/۷	۰/۰۱
قضاوت اخلاقی	ضریب متغیر	۰/۳۰۲	۰/۱۳۰	۰/۲۱۹	۲/۳	۰/۰۲

متغیر ملاک: تصمیم‌گیری اخلاقی

بر اساس داده‌های موجود در جدول، می‌توان معادله رگرسیون را به شرح زیر نوشت:

(قضاوت اخلاقی) $+۰/۲۱۹$ (هوش اخلاقی) $-۰/۴۴۵$ (تصمیم‌گیری اخلاقی پیش‌بینی شده)

بر پایه مدل رگرسیون بالا می‌توان گفت: با افزایش یک انحراف استاندارد در "هوش اخلاقی" و "قضاوت اخلاقی" مدیران مدارس ابتدایی شهر ساوه، به ترتیب به اندازه ۰/۴۴۵ و ۰/۲۱۹ انحراف استاندارد به "تصمیم‌گیری اخلاقی" آن‌ها افزوده خواهد شد.

نتیجه

یافته‌ها نشان داد، بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد به نحوی که با افزایش هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی به تصمیم‌گیری اخلاقی نیز افزوده می‌شود. تمامی فرضیه‌ها با سطح اطمینان ۰/۰۵ تأیید شده است. نتایج به دست آمده از فرضیه‌ها بدین شرح است:

در فرضیه اصلی مشخص شد بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

کن ایبک و همکاران (۲۰۱۵) نیز در تحقیق خود، نشان داد افرادی که هوش بالایی دارند به همان میزان قضاوت اخلاقی بالاتری دارند.

واتسون و بیرکلی و پیامارکوز (۲۰۰۹) نیز در تحقیق خود، نشان داد که متغیرهای اخلاقی نقش مهمی در تصمیم‌گیری اخلاقی دارد.

در عصر حاضر، مؤثرترین پدیده‌ای که می‌تواند یاور مدیران و راهگشای مسائل در سازمان‌های آموزشی باشد هوش اخلاقی است. مدیران با هوش اخلاقی بالا کارهایشان را با اصول اخلاقی پیوند می‌دهند که این خود باعث ایجاد انگیزه و بهبود کارایی فردی و گروهی می‌شود. مهم‌ترین نقش

اخلاق هنگام تصمیم عملی است؛ آن گاه که فرد به تصمیم‌گیری می‌نشیند و آن گاه که سازمان و جامعه به تصمیم می‌رسد. اخلاق در شکل دهی به تصمیم و تنظیم فرآیند شکل‌گیری آن نقش تعیین‌کننده دارد. از آنجا که مدیران در شرایط و موقعیت‌های جدید و غیرقابل پیش‌بینی درباره مسائل متفاوت تصمیم‌گیری می‌کنند؛ بنابراین لازم است که به قضاوت‌هایی که منشأ اخلاقی دارند مجهز باشند.

فرضیه اختصاصی اول نشان داد که بین هوش اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

جودی شاه‌آبادی و رضایی (۱۳۹۳) نیز در تحقیق خود، نشان داد که از بین ۴ مؤلفه هوش اخلاقی دلسوزی پیش‌بینی‌کننده معتبری برای خادمیت مدیران مدارس ابتدایی می‌باشد. شادان فر (۱۳۹۱) نیز در تحقیق خود، نشان داد بین ۴ مؤلفه هوش اخلاقی (درستکاری، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی، بخشش) و رهبری رابطه مثبت و معنی‌دار وجود دارد. رحیمی و همکاران (۲۰۱۱) نیز در تحقیق خود، نشان داد که میان موفقیت شغلی کارکنان و ۴ حیطة هوش اخلاقی (درستی، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی، بخشندگی) رابطه معناداری وجود داشت. یکی از انواع هوش‌ها که برای رهبری اثر بخش اهمیت دارد، هوش اخلاقی است. مدیران با هوش اخلاقی تمایل ذاتی برای انجام فعالیت همراه با درستی، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی، بخشندگی دارند که تمامی افکار و فعالیت‌های او را در سازمان هدایت می‌کند و سبب افزایش تعهد و مسئولیت‌پذیری مدیران می‌شود. مدیران با هوش اخلاقی نظامی از اصول و قواعد را در سازمان ایجاد می‌کنند که آن‌ها را در تصمیم‌گیری درباره آنچه درست یا نادرست است هدایت می‌کند. نقش اعتقادات محکم اخلاقی در تصمیمات مدیران تا آن جایی است که بسیاری از تصمیمات را تحت تأثیر قرار داده منشأ موفقیت مدیران در سازمان می‌باشد.

فرضیه اختصاصی دوم نیز نشان داد بین قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران رابطه وجود دارد.

مظفری صالح (۱۳۹۰) نیز در تحقیق خود نشان داد که بین میزان تحقق اهداف اخلاقی و قضاوت اخلاقی در سطح ۰/۰۵ رابطه معنی‌دار وجود دارد. اخلاقیات در مدیریت نحوه قضاوت و تصمیم‌گیری در امور تربیتی است، به طریقی که نتایج آن منجر به انضباط اجتماعی و اقتصادی و... در نتیجه کسب موفقیت برای مدیران را به همراه دارد. از آنجا که قضاوت اخلاقی یکی از یکی از معیارهای صلاحیت مدیران است و تصمیم‌گیری از ملاک

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه □ ۱۰۱

های مهم مدیریت می‌باشد، بدین صورت که در تعلیم و تربیت و پیشبرد اهداف آموزشی بسیار اساسی و سرنوشت‌ساز می‌باشد، مشروط بر این که بعد اخلاقی را در تصمیم‌گیری‌هایشان منظور کنند و تمام تصمیم‌گیری‌های بر مبنای قضاوت اخلاقی آن‌ها باشد، بدین صورت که قبل از تصمیم‌گیری و رفتار اخلاقی، مدیران باید مسئله را تجزیه و تحلیل و قضاوت نماید که چه چیزی درست و اخلاقی و چه چیزی نادرست و غیر اخلاقی می‌باشد.

پیشنهادها

• با توجه به نتایج حاصل از فرضیه اصلی که نشان‌دهنده وجود رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران بود،

پیشنهاد می‌گردد:

- به رابطه مؤلفه‌های هوش اخلاقی نظیر: درستکاری، مسئولیت‌پذیری، دلسوزی، بخشش و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران توجه بیشتری شود.
- در طی کارگاه‌های آموزشی متغیرهای هوش اخلاقی، قضاوت اخلاقی، تصمیم‌گیری اخلاقی همراه با مؤلفه‌ها و محسنات استفاده از آن‌ها در سازمان برای مسئولین و کارکنان به مرحله‌آشنایی و آموزش گذاشته شود.

• بر اساس نتایج حاصل از فرضیه فرعی اول که نشان‌دهنده وجود رابطه معنی‌دار بین هوش اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران بود،

پیشنهاد می‌گردد:

- قبل از انتساب یک فرد به سمت مدیریت، با استفاده از مقیاس‌های استاندارد میزان هوش اخلاقی آن‌ها در کنار سایر بندها، مورد بررسی قرار گیرد.
- مدیران جهت تصمیم‌گیری‌های اخلاقانه مورد تشویق و تمجید قرار گیرند.
- مدیران در تصمیم‌گیری‌ها با پرسنل مشورت کنند.

• بر اساس نتایج حاصل از فرضیه فرعی دوم که نشان‌دهنده رابطه بین قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی بود، پیشنهاد می‌گردد:

- هر ساله نوع قضاوت اخلاقی مدیران مورد ارزیابی قرار گرفته و اصول اخلاقی در امر قضاوت و تصمیم‌گیری در صورت لزوم مورد گوشزد مدیران قرار گیرد.
- عوامل مؤثر بر تصمیم‌گیری مدیران در سازمان بررسی و بازخورد قضاوت‌های مبنی بر اصول اخلاقی مدیران به گوش آن‌ها برسد.

منابع فارسی

- امینی، محمد؛ رحیمی، حمید. (۱۳۹۴). بررسی وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان دانشکده مهندسی دانشگاه کاشان. فصلنامه آموزش مهندسی ایران، سال هفدهم، شماره ۶۶، صص ۱۶-۱.
- احمدی، مصطفی. (۱۳۸۶). «تصمیم‌گیری، رویکردها و تکنیک‌ها»، دوماهنامه توسعه انسانی پلیس، سال چهارم، شماره ۱۱، صص ۲۹-۹.
- جعفری، اصغر؛ رحمانی، هانیه؛ امیری مجد، مجتبی (۱۳۹۵). پیش بینی قضاوت اخلاقی در دانش آموزان دختر مدارس ابتدایی عادی و تیز هوش بر اساس ارزش های شخصی - خانوادگی و خود پنداره. فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهشهای علوم شناختی و رفتاری، مقاله ۴، دوره ۶ شماره ۲، صفحه ۶۵-۸۰.
- جودی شاه آباد، گیو؛ رضایی، اکبر. (۱۳۹۳). بررسی رابطه هوش اخلاقی مدیران با مدیریت خادمیت در مدارس شهرستان میاندوآب با تأکید بر جنسیت. نشریه علمی - پژوهشی آموزش و ارزشیابی، سال هفتم، شماره ۲۸، صص ۳۹-۲۱.
- سیاهکلرودی، مژگان؛ فیضی، طاهره؛ رسولی، رضا و جواد حضوری. (۱۳۹۴). شناسایی عوامل تأثیر گذار بر تصمیم گیری اخلاقی مدیران پیام نور. فصلنامه مدیریت دولتی، دانشکده مدیریت، دانشگاه تهران، دوره هفت، شماره ۳، صفحات ۵۲۵-۵۴۶.
- سلمان پناه، نجمه. (۱۳۹۲). بررسی گزیده عوامل مؤثر بر قضاوت اخلاقی حسابداران رسمی ایران. فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال ششم، شماره هجدهم.
- شادان فر، فائزه. (۱۳۹۱). رابطه مؤلفه‌های هوش اخلاقی و رهبری تیمی مدیران گروه‌های آموزشی دانشگاه های شهر زاهدان. فصلنامه علوم تربیتی، سال پنجم، شماره ۱۹، صص ۱۲۶-۱۰۷.
- عظیمی، حسین؛ نور علی دخت، حمید؛ جلیلود، آمنه. (۱۳۹۱). فلسفه اخلاق سازمانی و تصمیم‌گیری اخلاقی در سازمان‌ها. سومین همایش ملی سهروردی باموضوع اخلاق کاربردی، دانشگاه زنجان.
- فتاح پور مرنندی، مرتضی. (۱۳۹۲). بررسی تأثیر آموزش های اخلاقی بر تصمیم‌گیری اخلاقی مربیان ورزشی. فصلنامه معرفت اخلاقی، سال چهارم، شماره دوم، پیاپی ۱۴، صص ۶۴-۵۵.
- قلتاش، عباس؛ صالحی، مسلم؛ بهمنی، سمیه. (۱۳۹۰). رابطه هوش هیجانی با فرسودگی شغلی و شادکامی مدیران مدارس شهر مرو دشت. فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی، سال پنجم، شماره ۲، صص ۱۱۷-۱۳۵.
- کریمی، رامین. (۱۳۸۵). «رشد اخلاقی کودکان»، روزنامه همشهری، ۳۱ فروردین.
- مظفری صالح، سلطان حسین. (۱۳۹۰). بررسی میزان تحقق اهداف اخلاقی و رابطه آن با قضاوت اخلاقی در دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهر بندر عباس. مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز، دوره ششم، شماره ۲، صص ۵۰-۳۱.

رابطه بین هوش اخلاقی و قضاوت اخلاقی با تصمیم‌گیری اخلاقی مدیران مدارس ابتدایی شهرستان ساوه □ ۱۰۳

- مختاری پور، مرضیه. (۱۳۸۸). بررسی مقایسه‌ای رابطه بین هوش سازمانی و هوش اخلاقی با رهبری تیمی در میان مدیران آموزشی و غیر آموزشی دانشگاه‌های دولتی اصفهان. پایان‌نامه دکتری، دانشگاه اصفهان، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی.
- علیزاده دمیه، توران. (۱۳۹۴). مقایسه اثربخشی روش آموزش معماهای فرضی کلبرگ، روش معماهای زندگی واقعی و روش القای هیجان مثبت بر تصمیم‌گیری اخلاقی. فصلنامه دانش و پژوهش در روان‌شناسی کاربردی، سال شانزدهم، شماره ۳، (پیاپی ۶۱) صص ۲۴-۱۳.
- مهدوی، غلامحسین، روح‌الله موسوی نژاد. (۱۳۹۰)، "تأثیر میزان و شرایط اخلاقی بر تصمیم‌گیری مدیران مالی دستگاه‌های اجرایی دولتی استان فارس"، اخلاق در علوم و فناوری، سال ششم، شماره ۴، صفحات ۵۳-۴۱.

Beheshtifar Malikeh , Esmaili Zhra ,Nekoie.Moghadam, Mahmoud . (۲۰۱۱). Effect of moral intelligence on leadership. Eur J Econ Finan Admin Sci. ۲۰۱۱; ۴۳: ۱-۷.

Ballantine, j. and Mccourt, p., ۲۰۱۱, "The Impact of Ethical Orientation and Gender on Final Year Undergraduate Auditing Students' Ethical Judgments", accounting education, vol ۲۰, ۲۰۱۱, pp ۱۸۷-۲۰۱

Clarken, H. (۲۰۰۹), Moral intelligence in the schools, paper presented at the annual meeting of the Michigan Academy of Sciences, Arts and Letters Wayne State Clarcken RH. Moral Intelligence in the Schools.

Can Aybak, Eren and Cavdar, Duygu and Mutlu Nilufer Ozabac, Tansu. (۲۰۱۵). University Students Moral Judgment and Emotional Intelligence. Procedia-Social and Behavioral Sciences ۱۹۱(۲۰۱۵) ۲۲۴۰-۲۲۴۶.

Drumwright, Minette. (۲۰۱۵). Behavioral Ethics and Teaching Ethical Decision Making, Decision Sciences Journal of Innovative Education, Volume ۱۳ Number ۳, p ۴۳۱.

Ghayumi, Aryadokht and Imani , Mohammad Naqi . (۲۰۱۵). Relationship between moral intelligence and organizational health from the perspective of managers of Islamic Azad Universities in Tehran. International Journal of Learning & Development ISSN ۲۱۶۴-۴۰۶۳ ۲۰۱۵, Vol. ۵, No. ۴

Gerjolj, S. (۲۰۱۴) The relevance of moral intelligence in educational processes. person and Good, ۲۵۵-۲۷۴.

Hafizah, NH. Zaihairul ,I Geshina, AM (۲۰۱۲). Moral Competencies among Malaysian Youth . Health and the Environment Journal. ۳(۳): ۱-۱۰

Hochen, t. (۲۰۰۰). The study of survivors employee job stress for privatization of government enterprise-case of Taiwan fertilizer company employee. Masters thesis, human resource management department.

Ismail, Suhaiza. (۲۰۱۳). Factors Affecting the Ethical Judgment of Business Ethics' Students, Terengganu International Management and Business Journal Volume ۳, Issue ۲: ۱۹-۳۳.

Kolen M. (۲۰۱۱), "Development of moral intelligence in the child". Translated by Jahangir Zadeh MR, et al. Islamic Science and Culture Research Centre

Najafian, Mahdi and Najafian, Maryam and Lessani, Mahboobeh . (۲۰۱۴) . Exploring the Relationship between Moral Intelligence and Achievement Motivation among Academic Professors of Iran Universities. International Journal of Management and Humanity Sciences . Vol. , ۳(۹), ۳۰۲۳-۳۰۳۰.

Pakdel, Leila and Sharifi,Saeed.(۲۰۱۶). Moral Intelligence Relationship with Job Satisfaction and Organization Deviant Behaviors Youth and Sports Department of Fars Province, International Business Managemet ۱۰(۷۰):pp۱۱۵۱-۱۱۶۱.

Rest JR (۱۹۸۳). Morality: Manual for Child Psychology. Cognitive Development (III) .Wiley and Sons, New. York, NY: ۵۵۶ - ۶۲۹

Rahimi,G.R. ؛F.Nezhad&M.R.Noruzi. (۲۰۱۱).A Survey on the Effects of Employees Moral Intelligence on Job Successin Islamic Azad Universityin Local ۱۳. Interdisciplinary Journal of Contemorary Research in Business. Vol.۲.No ۱۱,۶۷۵-۶۷۹.

Turner N, Barling J, Epitropaki O,Butcher V,Milner C(۲۰۱۰),Trans for Mational leadership and Moral reasoning.J Appl psychol ۸۷(۲),pp.۳۰۴-۳۱۰.

Watson,G.W.,Berkley,R.A.and Papamarcos,S.D.(۲۰۰۹).Ambiguous Allure: The Value-Pragmatics Model